

Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemkereszt Katonai Tagozat 1991-2016

A tanulmányom célja részletekben gazdag fotókkal bemutatni az 1991. évi XXXI. törvény - a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről valamint ennek módosításáról szóló jogszabályok szerint a Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemkereszt Katonai Tagozatának kitüntetéseit.

I. rész

Kis történelem, az Érdemkeresztek és a Kiskereszt / Lovagkereszt

A világtörténelem az 1980-as években hatalmas fordulatokban formálódott. A Szovjetunió és társországai nem voltak képesek gazdaságilag finanszírozni hadi költségvetésüket, ezáltal elvesztették morális és katonai erejüket, be kellett látni, hogy a politikai változásoknak nem lehet gátat szabni. Kelet-Európa államai bebizonyították (Románia kivételével), hogy lehetséges minden politikai - gazdasági váltás fegyveres konfliktus nélkül. Magyarországon az államhatalmat képviselő Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, a Kormány, az állami szervek vezetői utat engedtek a demokratizálódásnak, kaput nyitottak a változásoknak. Ez ma már történelem, számos tanulmány, könyv állít méltó emléket és szükségszerű magyarázatot az akkor történeteknek.

Új fejezetként a magyar történelemben 1989. október 23.-án (az 1956-os forradalom évfordulóján) "kikiáltották", hogy Magyarország újra Köztársaság. Minden államrendszerekben (az élet összes területét teljesen felölelően) kiemelten fontosnak tartották az elismerések, kitüntetések, címek adományozását. Így volt ez a fegyveres szervek esetében is. A belső rend és a külső határok védelme érdekében dolgozó, hazájukat szolgáló személyek fontos szerepet tölthettek be az államhatalom létezésében, a társadalomban.

A legmagasabb szintű állami elismerések katonai tagozatai felölelték a teljes fegyveres szerveket, nem csak a katonaállományúak privilégiuma volt. Ez jelképes szóhasználat: "katonai tagozat". Jogi értelemben a "katona állományú" személy, minden fegyveres szerv hivatásos állományú tagjára vonatkozott (katona, rendőr, határvadász, határőr, vámőr, vám- és pénzügyőr, büntetés végrehajtás állományú, ...)

Mivel az államforma Köztársaság lett, így a királyság és a monarchia szimbólum és jelképrendszerének átvétele nem jöhetett teljes mértékben szóba, de egy kicsit mégis. Az állami címér a koronás kiscímér lett (01 kép), amely az 1867-es kiegyezést követően volt 1890-ig Magyarország hivatalos címere.

01 kép

Az 1945-ös köztársasági államforma adott táptalajt annak az elképzelésnek, hogy a legmagasabb állami kitüntetések is ennek megfelelő reprodukciót kapjanak. Így az 1946. évi XXI. törvénycikkkel alapított Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemkereszt újraalapításával az Országgyűlés megalkotta az 1991. évi XXXI. törvényt - a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről, mely 1991. augusztus 01.-én lépett hatályba.

Meghatározta az érdemessé válást: *"a nemzet szolgálatában, az ország fejlődésének elősegítésében, a haza érdekeinek előmozdításában és az egyetemes emberi értékek gyarapításában kifejtett kimagasló, példamutató tevékenységet."*

Adományozásra jogosult a Köztársasági Elnök lett, az Érdemrendek fokozatai tekintetében a miniszterelnök, az Érdemkeresztek esetén a feladatköre alapján illetékes miniszter előterjesztése alapján, magyar és külföldi állampolgárok részére. A kitüntetés mellé adományozó okirat jár, melyről szóló határozatot a Magyar Köztársaság hivatalos lapjában közzé kell tenni.

A törvény 1. számú melléklete tartalmazza a Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemkereszt alapszabályait:

A Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemkereszt adományozása

1. §.

(1) A Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemkereszt a független és demokratikus Magyarországnak érdekeinek elősegítése, valamint támogatása körül kimagasló érdemeket szerzett magyar és külföldi állampolgároknak adományozható, külön polgári és katonai tagozattal.

(2) A Magyar Köztársasági Érdemrendet a miniszterelnöknek a Kormány hozzájárulásával tett előterjesztésére, a Magyar Köztársasági Érdemkeresztet a feladatköre alapján illetékes miniszter előterjesztésére a köztársasági elnök adományozza.

(3) Külföldi állampolgárok esetében a külügyminiszter tesz javaslatot a miniszterelnöknek az előterjesztésre.

Az adományozásra vonatkozó irányelvek

7. § (1) Magyar állampolgár kitüntetése esetében a kitüntetés alapjául szolgáló érdemek nagyságán kívül a felterjesztendő személy közéleti szerepének, életkorának, esetleges korábbi

kitüntetések figyelembevételével a miniszterelnök terjeszti elő az adományozandó fokozatot.

(2) Magyar állampolgárok számára a Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztjéből évenként legfeljebb 15, középkeresztjéből a csillaggal évenként legfeljebb 35, középkeresztjéből évenként legfeljebb 70, tisztikeresztjéből évenként legfeljebb 140, kiskeresztjéből évenként legfeljebb 280 adományozható.

(3) Magyar állampolgárok számára a Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztből évenként legfeljebb 200, a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkeresztből évente legfeljebb 400, a Magyar Köztársasági Bronz Érdemkeresztből évente legfeljebb 600 adományozható.

(4) Külföldi állampolgár kitüntetése esetében a nemzetközi protokolláris szabályok az irányadók.

Általános határozatok

8. § A Magyar Köztársaság elnöke élethosszig tulajdonosa a Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztjének.

9. § A Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemkereszt adományozása díjmentesen történik, kérelmezése nem engedhető meg.

10. § A Magyar Köztársasági Érdemrenddel vagy Érdemkereszttel kitüntetett személy jogosult magát a megfelelő kitüntetés tulajdonosának nevezni. Kiváltság az adományozással nem jár.

11. § A Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemkereszt magasabb fokozatának adományozása esetében a kitüntetett az előzetesen kapott alacsonyabb fokozatnak is tulajdonosa marad. A polgári és katonai tagozat jelvényei együtt is viselhetők.

12. § A Magyar Köztársasági Érdemrenddel és Érdemkereszttel oklevél és igazolvány jár. A Magyar Köztársasági Érdemrenddel és Érdemkereszttel kapcsolatos teendőket a Köztársasági Elnöki Hivatal látja el.

4. §.

(1) A Magyar Köztársasági Érdemkereszt fokozatai:

- a) Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt,
- b) Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt,
- c) Magyar Köztársasági Bronz Érdemkereszt.

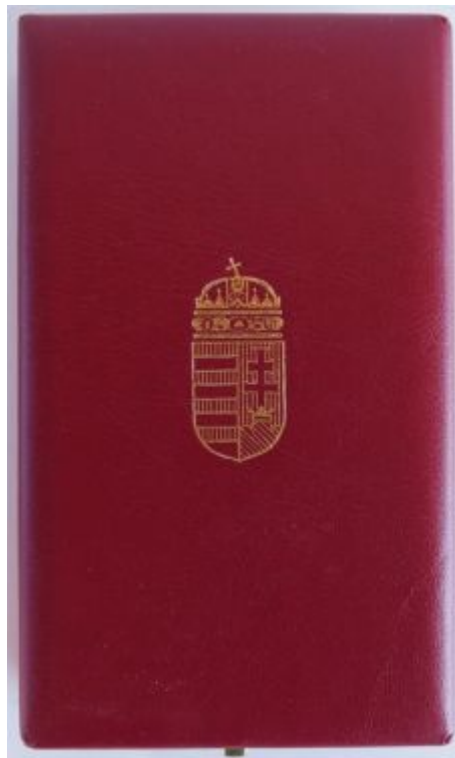
A 3.§. (2)-(5). bekezdése tartalmazza az Érdemrendek valamint a 4.§. (2)-(3). bekezdése az Érdemkeresztek fokozatainak leírását. Az Érdemkereszt bronz fokozattól kezdve mutatom be a kitüntetések a dobozokkal együtt:

4.§. (2) A Magyar Köztársasági Érdemkereszt 2 mm széles köralakú, egymásba fonódó báborkoszorúban elhelyezett 42 mm átmérőjű fényezett szélű kereszt, melynek rajza a Magyar

Köztársasági Érdemrenddel azonos, de zománcozás nélküli, és a fokozat szerint arany, ezüst, illetve bronz bevonatú.

(3) A Magyar Köztársasági Érdemkereszt háromszögben összehajtott 40 mm széles szalagon a bal mell fölé tűzve viselendő. Polgári tagozatának szalagján a 34 mm széles sötét smaragd-zöld sávot jobbról-balról 1,5 mm széles piros csík szegélyezi; a bronz fokozat szalagjának közepén egy 2 mm széles piros sáv, az ezüst fokozat szalagján két 2 mm széles piros sáv, az arany fokozat szalagján három 2 mm széles piros sáv húzódik. A katonai tagozat szalagján a 34 mm széles piros sávot jobbról-balról 1,5 mm széles fehér és 1,5 mm széles zöld csík szegélyezi; a bronz fokozat szalagjának közepén egy 2 mm széles zöld sáv, az ezüst fokozat szalagján két 2 mm széles zöld sáv, az arany fokozat szalagján három 2 mm széles zöld sáv húzódik.

Az Érdemkeresztek fokozatainak doboza egyforma méretű: 87 mm széles - 146 mm hosszú - 25 mm magas (02 - 02A kép). A felnyitásra-zárásra szolgáló kapocs arany színű (02B kép). A fedőlapon elhelyezett arany színű címer 40 mm magas - 19 mm széles (02C kép). A szétnyitáshoz stiftes, fém patentolást alkalmaztak, melynek tüskéi a dobozba vannak ütve (02D kép). A kitüntetés "fészek" érem része 3 mm, a szalag része 4 és 5 mm mély, a szalagsáv szintén 5 mm mély (02E-02F kép). A szalag és szalagsáv esetében a ruházaton rögzítésre szolgáló tűszerkezet kialakítása miatt mélyül.

02 kép

02A kép

02B kép

02C kép

02D kép

02E kép

02F kép

Az Érdemkeresztek szalagsávjainak fokozatai szerint: arany (03 kép), ezüst (03A kép), bronz (03B kép). A rögzítésre szolgáló tűs szerkezet tűzős módszerrel (03C-03D kép).

03 kép

03A kép

03B kép

03C kép

03D kép

A katonai tagozat szalagján a 34 mm széles piros sávot jobbról-balról 1,5 mm széles fehér és 1,5 mm széles zöld csík szegélyezi; a bronz fokozat szalagjának közepén egy 2 mm széles zöld sáv (04 kép), az ezüst fokozat szalagján két 2 mm széles zöld sáv (04A kép), az arany fokozat szalagján három 2 mm széles zöld sáv húzódik (04B kép).

04 kép

04A kép

04B kép

A szalag hátulján a ruházatra való rögzítés céljából, tűs szerkezet van rögzítve tűzős módszerrel (04C-04D kép).

04C kép

04D kép

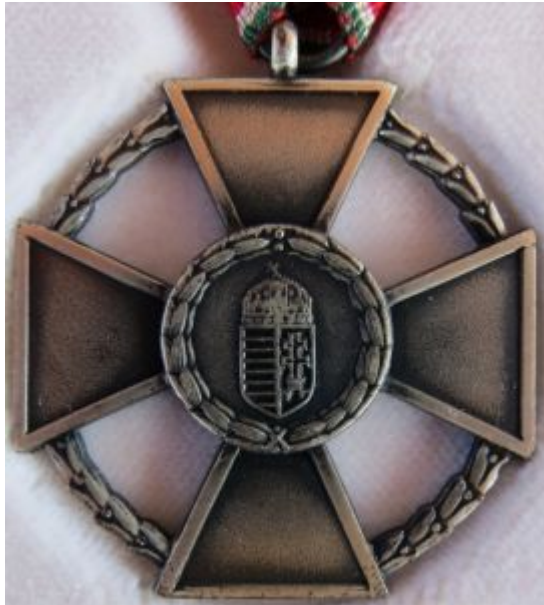
Az Érdemkeresztek érem részei (háttoldalukkal): arany (05-05A kép), ezüst (05B-05C kép), bronz (05D-05E kép).

05 kép

05A kép

05B kép

05C kép

05D kép

05E kép

Összehasonlító fényképek az elmúlt 25 év változataiból (nem teljes), anyagába - kivitelezésében (06-06C kép)

06 kép

Érdeemes az apró részletekre koncentrálni. A külső koszorú kivitelezése jól láthatóan eltérő. A címér és a körülötte futó koszorú is más-más technikával készült.

06A kép

Markáns eltérések az anyagokon. Az évszámok karakterei is teljesen eltérőek. A bal oldali külső koszorú "fogasabbnak" / szögletesebbnek látszik, a jobb oldali kerekítettebb.

06B kép

Három különböző bronz fokozat. Az alsónál a legszokatlanabb a furat a kontraszemnek. A tetején nincs forrasztás - illesztés nyoma, eredetileg így készült. Itt is jól megfigyelhetőek a külső koszorú, a címer és a belső koszorú kivitelezési eltérések.

06C kép

A 06B képen szereplő darabok hátoldalai. Az évszámok karakterei eltérőek, a külső koszorú "fogazatai" mások, az anyagokról nem is beszélve.

A Magyar Köztársasági Érdemrend

2. §.

(1) A Magyar Köztársasági Érdemrend a középpont felé összefutó szárú, fehér zománcos kereszt. Ennek közepén a köralakú éremfelületen zöld színű, zománcozott babérkoszorúval övezett piros mezőben a Magyar Köztársaság címere van. A hátoldalon a köralakú éremfelület arany, rajta 1946., az alapítás és 1991., az újjáalapítás évszáma. A kereszt szárai arany, ezen belül a polgári tagozatnál keskeny zöld, a katonai tagozatnál keskeny piros zománccszegélyűek.

(2) A Magyar Köztársasági Érdemrend szalagja a polgári tagozatnál keskeny piros-fehér szegélyezésű sötét smaragdzöld színű, a katonai tagozatnál keskeny zöld-fehér szegélyezésű élénk piros színű.

3. §

(1) A Magyar Köztársasági Érdemrend fokozatai:

- a) nagykereszt,
- b) középkereszt a csillaggal,
- c) középkereszt,
- d) tisztikereszt,
- e) kiskereszt.

(5) A Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztje 42 mm átmérőjű. A polgári tagozat kiskeresztjének a háromszög alakban összehajtott 40 mm széles szalagján a 34 mm széles sötét smaragdzöld sávot jobbról-balról 1,5 mm széles fehér és 1,5 mm széles piros sáv szegélyezi. A katonai tagozat kiskeresztjének háromszög alakban összehajtott 40 mm széles szalagján a 34 mm széles piros sávot jobbról-balról 1,5 mm széles fehér és 1,5 mm széles zöld sáv szegélyezi.

2000. évi XI. törvény a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről szóló 1991. évi XXXI. törvény módosításáról 4. §. felsorolja a módosított fokozatokat. A korábbiakban e) pontban szereplő kiskereszt az f) pontba kerül de elnevezése módosul lovagkeresztre. A rendelkezések szerint:

7. § A Törvény 1. számú melléklete 3. §-ának (5) bekezdésében és 7. §-ának (2) bekezdésében a „kiskereszt” szövegrész helyébe a „lovagkereszt” szövegrész lép.

8. § Ahol a jogszabály a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkereszt fokozatát említi, azon a kiskereszt fokozatot is érteni kell.

A kiskereszt / lovagkereszt doboz mérete: 87 mm széles - 160 mm hosszú - 28 mm magas (07 - 02D kép), alsó része félköríves. Korai darabok esetében teljes téglalap alakúval találkozhatunk. A felnyitásra-zárásra szolgáló gomb arany színű (07B kép). A fedőlapon elhelyezett arany színű címer 40 mm magas - 19 mm széles (02D kép). A szétnyitáshoz stiftes, fém patentolást alkalmaztak, melynek tüskéi a dobozba vannak ütve (07C kép). A kitüntetés "fészek" érem része közepén 5 mm, a szalag része 4 és 5 mm mély, a szalagsáv szintén 5 mm mély. A szalag és szalagsáv esetében a ruházaton rögzítésre szolgáló tű szerkezet kialakítása miatt mélyül. A bal felső részen 34 X 30 X 40 mm háromszög alakú merevített fehér szövetanyagrészen van kialakítva a gomblyukjelvény / rozetta helye az alsó, 40 mm hosszú rész közepénél bevágva az illeszkedéshez.

07 kép

07A kép

07B kép

07C kép

07D kép

A kereszttek szárjai 16 mm szélesek, a babérkoszorú külső átmérője 18 mm. A címer 5 mm széles, 10 mm magas. A kereszt tetején a kontraszem befogadó része látható. A kereszt hátoldalán 18 mm arany domborított lap, melyen "1946 1991" évszámok szerepelnek, a karakterek magassága 2 mm, hosszúsága 6 mm (07E - 07H kép).

A szalagsáv 41 vagy 42 mm széles, 15 vagy 16 mm magas is lehet (07I kép).

A rozetta prizmás kivitelezésű, 15 mm átmérőjű. A keretfoglalata arany színű, 1 mm széles és 2 mm vastag. Hátoldala tús kivitelű, sima felületű (07J kép).

07E kép

07F kép

07G kép

07H kép

07I kép

07J kép

Tisztelettel: Varga Ottó

A kitüntetésekről készült képek a saját tulajdonomban vannak

Források:

- 01 kép: https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarország_címere
- 1991. évi XXXI. törvényt - a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről
- 2000. évi XI. törvény a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről szóló 1991. évi XXXI. törvény módosításáról